

Európa részei, éghajlata és vízrajza

38.

*Miért esik olyan sokszor az eső Angliában?
Hogyan keletkezett Európa legnagyobb
területű tava?*

Európa részei

Európát többféle szempontból lehet részekre osztani (1. ábra). Leggyakrabban hat nagy földrajzi egységre tagoljuk földrészünket: Észak-, Kelet-, Délkelet-, Dél-, Nyugat- és Közép-Európára. Az eltérő felosztások különböző tényezőket vagy azok együttesét veszik figyelembe (például a politikai határokat vagy a természetföldrajzi egységet).

1. Mely területeket, országokat jelöli a Kelet-Közép-Európa kifejezés?
2. Válasszatok ki Európa egyik részét! Mely szigetek, félszigetek tartoznak hozzá, mik a földrajzi határai, mi jellemzi a domborzatát!

Európa éghajlata

Európa döntő része a **mérsékelt övezetben** fekszik, csak északi területei nyúlnak át a **hideg övezetbe**. A mérsékelt övezetben **négy évszak** váltakozik, bár ezek hossza és időjárási viszonyai területenként igen eltérőek. Az övezetben a **nyugatias szelek** uralkodnak.

Az **Egyenlítőtől való távolság** függvényében Dél-Európától észak felé haladva általában csökken az évi középhőmérséklet. Minél távolabb kerülünk az Atlanti-óceántól, általában annál **kevesebb a csapadék**, hiszen a páradús légtömegek a nagy vízfelület felől érkeznek a nyugatias szelekkel. A kontinens belseje felé haladva **nő az évi közepes hőingás**, vagyis egyre nagyobb a különbség a legmelegebb és a leghidegebb hónapok középhőmérséklete között. Ez annak a következménye, hogy a szárazföld belsejében már alig érezhető az **óceán hűtő-fűtő hatása** (2. ábra).

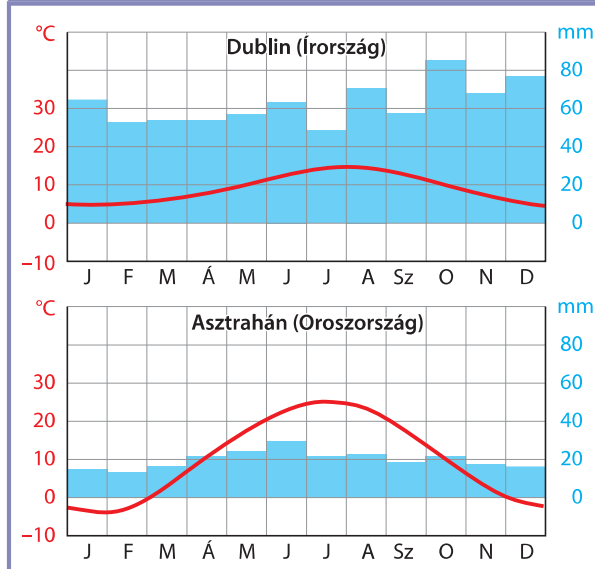
Észak- és Nyugat-Európa partvidékét az **Északatlanti-áramlás** melegíti. A meleg tengeráramlat több Celsius-fokkal növeli a partok mentén fekvő területek évi középhőmérsékletét.

3. Vesd össze a két város földrajzi fekvését, valamint éghajlati viszonyait!

1. ábra: Európa részei – a különböző felosztások szerint

2. ábra: Dublin és Asztrahán éghajlati diagramja

Tavak, folyók Európában

Nyugat-Európa egyik legfontosabb folyója a **Rajna**. A svájci Alpokban eredő folyó Németország és Hollandia számos jelentős nagyvárosát fűzi fel, míg egy **tölcsértorkolattal** Európa egyik legforgalmasabb kikötővárosánál, **Rotterdamnál** ömlik az Északi-tengerbe (3. ábra). A kontinens másik kiemelt fontosságú kikötővárosa, **Hamburg** az **Elba** torkolatánál fekszik. Ez a folyó is tölcsértorkolattal ömlik a tengerbe. Hatalmas tölcsértorkolata van London folyójának, a **Temzének** és a Párizson áthaladó **Szajnának** is. Ennél a torkolattípusnál a folyó medre kiszélesedik, és tölcsérhez hasonló alakzatban végződik a tengerben. A tölcsértorkolatok kiváló feltételeket teremtenek nagy kikötők létesítéséhez. Az Appennini-félsziget északi részének jelentős folyója a **Pó**. Ezen kívül a Földközi-tengerbe ömlik még többek között az Alpokban eredő **Rhône** és a Pireneusi-félszigeten folyó **Ebro**. Európa leghosszabb folyója a **Volga** (3690 km), amely a Kelet-európai-síkságot átszelve **deltatorkolattal** ömlik a Kaszpi-tengerbe.

A **Balaton** Közép-Európa legnagyobb állóvize. Ennél majdnem harmincszor nagyobb a felszíne a kontinens legnagyobb területű tavának, a **Ladoga-tónak**. A Kelet-európai-síkság északi részén elterülő tó medencéjét a jégkorszaki jég alakította ki. Az egykori jégtakaró vájta ki a **Finn-tóvidék** sok ezer tavának medencéjét is. A magashegységekben is sok jég által kialakított tómedencét találunk. A hegycsúcsok közelében **tengerszemek** bújnak meg. A hegyek lábánál, a lecsúszó gleccserek által mélyített medencékben hosszúkas formájú **gleccsertavak** keletkeztek, például a **Boden-tó**. A gleccserek által lerakott hordalék, a moréna mögött is számos tó vize gyűlt össze. Ezek a **morénatavak** (pl. Garda-tó).

8. *Keresd meg az atlaszod térképén a Ladoga- és a Boden-tavat! Mely tulajdonságaikban hasonlít egymásra a két tó?*

3. ábra: A Rajna, a Maas és a Schelde torkolatvidéke

4. *Keresd meg az atlaszban a 3. ábrán látható tájat!*
 5. *Mely tájakon halad keresztül a Rajna?*
 6. *Miért válhatott Nyugat-Európa egyik legfontosabb folyójává a Rajna?*
 7. *Keressétek meg a szövegben említett folyókat a térképen! Csoportosítsátok a folyókat torkolatuk típusa szerint és az alapján, hogy melyik tengerbe ömlenek!*

A Boden-tó partjától kb. 20 km-re találjuk Európa legnagyobb vízesését. A Rajna-vízesés az Alpok térségének különleges természeti látványossága. A Rajna zuhataga 23 méter magas és mintegy 150 m széles (4. ábra).

4. ábra: A Rajna-vízesés

Rendszerezd az ismereteidet!

Készíts gondolattérképet a felsorolt fogalmakból! Ki is egészítheted a fogalmak listáját.

Nyugat-, Dél-, Észak-, Közép-, Délkelet-, Kelet-Európa, éghajlat, mérsékelt övezet, hideg övezet, óceán, növekvő évi közepes hőingás, Észak-atlanti-áramlás, függőleges földrajzi övezetesség, deltatorkolat, tölcsértorkolat, kikötő, Ladoga-tó, Rajna, tengerszem, gleccsertó, morénató